

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бевза Л. Межпредметные связи в преподавании музыкальных дисциплин в пединституте // Научно-методические вопросы преподавания музыкальных дисциплин / ред. Е. П. Александров. – Ростов на Дону, 1985. – С. 79–85.

2. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти: Навчальний посібник для слухачів закладів підвищення кваліфікації системи вищої освіти / Я. Я. Болюбаш. – К. : ВВП «Компас», 1997. – 64 с.

3. Іванов О. К. Аналіз музичних творів Навчальна програма для студентів спеціальності 7.020205 : «Музичне мистецтво». – Миколаїв, 2010. – 26 с.

4. Іліницька Н. С. Аналіз музичних творів: Робоча навчальна програма за вимогами кредитно-трансферної системи / Н. С. Іліницька, Ю. В. Поплавська-Мельниченко. – Хмельницький : Вид-во ХГПА, Хмельницький, 2011. – 16 с.

5. Іліницька Н. С. Аналіз музичних творів Навчальна програма для студентів за напрямом підготовки 0202 «Мистецтво», спеціальність «Музичне мистецтво»* / Н. С. Іліницька, Ю. В. Поплавська-Мельниченко. – Хмельницький : Вид-во ХГПА, 2014. – 14 с.

6. Шип Сергій Васильович. Музична форма від звуку до стилю : Навч. посібник / С. В. Шип. – Київ : Заповіт, 1998. – 367 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Іліницька Наталя Степанівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач комісії фортепіанних дисциплін кафедри теорії та методики музичного мистецтва Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Коло наукових інтересів: історія музики, мистецька педагогіка, питання музичної самоосвіти та самовиховання.

УДК 37.032.371

ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНИХ ПОЗИЦІЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

Марія КЛЕПАР (Івано-Франківськ)

Постановка проблеми. Вирішення важливої проблеми виховання молоді у складних сучасних соціально-економічних умовах потребує всебічного наукового осмислення історії, теорії та практики вітчизняної педагогіки, визначення ролі основних суб'єктів виховного простору, інститутів соціалізації юної особистості, серед яких важливе місце посідає дозвілля молоді.

Оновлення нашого суспільства вимагає правильного використання вільного часу, всіх його резервів. Важливо, щоб кожна людина могла розширювати свій кругозір, безперервно поповнювати свої знання, що буде сприяти її активній участі в житті, залученню до культурних цінностей. В свою чергу, без раціонально організованого дозвілля неможливий подальший різнобічний розвиток особистості, адже у вільний час можливе широке спілкування людей на основі спільних інтересів, особистих симпатій.

Однак, кількість вільного часу само по собі нічого не вирішує, оскільки проблема полягає в його розумному використанні. Тому все гостріше постають потреби в науково обґрунтованій, добре продуманій організації дозвілля. Відтак, актуальною на сучасному етапі є проблема організації вільного часу саме студентської молоді, адже самоосвіта є основою формування висококваліфікованого

спеціаліста. Використання музичного мистецтва як засобу виховання і розвитку гармонійно розвиненої особистості в час дозвілля важливе ще й тому, що велика кількість молоді приділяє увагу музиці тільки у вільний час і в час відпочинку. Відтак, дозвілля і розваги при вмілому керуванні можна спрямовувати у виховних цілях.

Насамперед, у вільний час, при умові його розумного використання, здійснюється процес фізичного і духовного розвитку студентів, формування їхніх ціннісних орієнтацій, детермінованих суспільними потребами і інтересами з метою успішної підготовки майбутніх вчителів до праці, активному засвоєнню спеціального і культурного досвіду старших, задовольняється прагнення до пізнання природної і соціальної дійсності, спілкування, суспільної діяльності, естетичної насолоди, творчого вдосконалення, фізичного розвитку.

Тому використання вільного часу з метою різнобічного і гармонійного розвитку особистості обумовлює його педагогічні функції і педагогічні завдання.

Аналіз досліджень і публікацій. До проблеми вільного часу зверталось чимало вчених. Важливий вклад в теорію і практику внесли філософи, психологи, соціологи, музикознавці і інші. Роботи музикознавців з

музичного виховання (Б. В. Асаф'єв, М. М. Гордійчук, В. В. Медушевський), філософів і психологів з проблеми діяльності (Л. А. Зеленев, М. С. Каган) дозволяють пояснити суть і форми виявлення активного ставлення людини до музичного мистецтва через діяльність, в тому числі у вільний час; педагоги Л. Г. Арчажнікова, Г. М. Падалка, Л. Г. Коваль, О. П. Рудницька відкривають загальні питання педагогіки музичного виховання молоді.

На особливу увагу заслуговують роботи М. Г. Бушканця, Г. Н. Заборовського, Б. С. Кобзаря, В. І. Тарасенко, в яких дослідження питання поза аудиторної діяльності молоді, а також питання організації вільного часу. Вивчення і аналіз літератури, педагогічного досвіду і практики музичного виховання як частини естетичного, свідчать про те, що існує невідповідність між необхідністю естетичного виховання студентів і мірою дослідження проблеми організації їх музичного дозвілля.

Мета статті – на основі аналізу джерелознавчих матеріалів окреслити проблему формування світоглядних позицій майбутніх вчителів музики засобами музичного дозвілля.

Виклад основного матеріалу. Як свідчить аналіз джерелознавчих матеріалів, вільний час, хоч і передбачає вільний вибір занять, потребує регуляції і управління. Відтак, зміст дозвілля залежить від характеру оточуючого людину соціокультурного середовища. Воно тим інтенсивніше впливає на людину, чим більше вона здатна розслабитись. Тому, якщо вуз не спрямовує в потрібному напрямку активність молоді у вільний час, то воля студентів від цього не збільшується, а зменшується. Але, якщо культурне середовище організовано з урахуванням вимог студентів, то воно сприяє активному відпочинку молоді, насиченому духовним життям. Дозвілля не є синонімом вільного часу. Вільний час може мати кожна людина – це реалістична вимога любого суспільства, а дозвілля – це ідеал вільного часу. Дозвілля на відміну від вільного часу залежить від умов, в яких знаходиться людина, від досягнутого ним рівня духовного, фізичного і матеріального розвитку. Тому дозвілля – частина вільного часу.

Аналіз опублікованих робіт дозволяє визначити такі напрямки дозвільної діяльності: відновлення фізичних сил; задоволення фізичних і духовних потреб, пізнавальних і емоційних інтересів.

Названі види діяльності на дозвіллі тісно переплітаються і можуть одночасно виконувати декілька функцій відразу. Так,

наприклад, спілкування з друзями задовольняє емоційну активність і в той же час пізнавальний інтерес; відвідування кіно або театру задовольняє як духовні потреби, так і відновлення фізичних сил і т.д. До того ж багато видів діяльності в більшій чи меншій мірі позитивно впливають не тільки на людину, що займається ними, а так чи інакше і на навколишніх. Яскравий приклад тому створення духовних чи матеріальних цінностей: заняття мистецтвом, різного виду гуртки мистецької діяльності, науково-технічної творчості, спортивні секції і інші.

Останнім часом сфера дозвілля значно розширилась від простого відпочинку і розваг до різноманітних форм життєвої діяльності. Наприклад: дозвільні заняття тісно пов'язані з освітою, громадською працею. Вони служать не тільки виконанню своїх функцій – відпочинку і відновлення сил, але й розвитку людини. Зокрема, читання книг, газет, журналів, перегляд кінофільмів, спектаклів, концертів, одночасно служать відпочинку, розвитку розуму, здібностей. Наявність культурної діяльності в певній мірі визначає ступінь культури самого дозвілля.

На наш погляд, треба звернути увагу на такий вид діяльності, який складає основу культурного дозвілля, тобто виділити і проаналізувати один з найбільш ефективних її видів з точки зору виховних можливостей і впливу на всебічний розвиток людини.

Таким видом ми рухаємо художню, зокрема музичну самодіяльність, тому, що музика «володіє найбільшою силою емоційної дії на людину і тим самим служить одним з найважливіших засобів формування моральних і естетичних ідеалів людей» [1, с. 12].

В час організованого дозвілля діяльність пов'язана з тим, наскільки міцно і свідомо засвоєні знання, сформовані творчі здібності, естетичне сприйняття.

Завдання позааудиторної роботи завжди зникаються з необхідністю закріплення для студента запасом знань, набутих в процесі навчання і самостійній діяльності. Порівняно з навчальною вона має деякі риси, що дозволяють вагомо підвищувати ефективність естетичного виховання і формування світоглядних позицій студентів.

По-перше, позааудиторна діяльність об'єднує різновікові групи студентів, так як в будь-якій формі проведення дозвілля одночасно можуть брати участь студенти як молодших, так і старших курсів, представники різних національностей. Ця особливість позитивно впливає на міжособистісні стосунки, дає можливість організувати взаємодопомогу і взаємовплив в молодіжному середовищі.

По-друге, позааудиторна робота, всі її форми будуються на основі добровільної участі кожного студента, програми складаються з урахуванням бажань учасників і можуть змінюватися в залежності від конкретних обставин. Зміст поза аудиторних заходів мусить залежати як від мети викладача, так і інтересів студентів. Ця обставина дає можливість диференціювати поза аудиторну роботу, виявити індивідуальні зацікавлення студентів для більш глибокого вивчення тих чи інших предметів навчального циклу, для ознайомлення з матеріалами, що не вивчаються в навчальному процесі, що дозволяє ефективно звертатися до вивчення різних жанрів музичного мистецтва, навчати співу, танцям, гри на музичних інструментах.

По-третє, на відміну від навчального процесу рівень діяльності студентів в поза аудиторній діяльності оцінюється не балами, а піддається громадській оцінці його професійних, моральних і людських якостей, творчих здібностей, художнього і естетичного кругозору знань в різних галузях мистецтва.

Практика свідчить, що участь студентів в поза аудиторній діяльності сприяє розкриттю індивідуальності молодих людей і високої оцінки знань, набутих самостійно. Їхні володарі викликають повагу у однокурсників своїм захопленням мистецтвом, мають здатність групувати навколо себе товаришів, захоплюють їх своїм ентузіазмом і викликають прагнення до розширення свого освітнього кругозору, естетичної і художньої культури.

Великі можливості музичного дозвілля криються в різноманітності його форм і методів. Воно охоплює практично усіх студентів, здатне задовольняти різні інтереси, запити, потреби.

Аналізуючи структуру музичних уподобань, виявляємо, що єдиною важливою умовою авторитету студентів серед товаришів є компетентність в питаннях сучасної музики, добрі знання про популярні ансамблі, співаків і їх репертуар, володіння новими записами, особливо зарубіжних виконавців тощо.

Враховуючи відому комфортність студентських груп, можна передбачити, що мода сприяє нівелюванню художніх смаків, часто залишаючи їх на досить низькому рівні.

Тому в молодіжних захопленнях багато запозиченого, позбавленого художнього і естетичного смаку. Сірі, пусті тексти не стають кращими від того, що їх виконують в супроводі музики. Зловживання силою звучання електроінструментів, звичка до звукових навантажень негативно впливає на слух і нервову систему самих виконавців і слухачів. Розповсюдження магнітофонних відео, аудіо стрічок, переписаних із зарубіжних

дисків, відкривають двері неприродним впливам.

Слух студента, вихований в атмосфері легкої розважальної музики, його сформовані музичні уявлення, які визначилися інтонаційним строем цієї музики, не можуть «приспосовуватись» до сприйняття іншого музичного світу – величного і могутнього світу народної, вокальної, класичної музики.

Не випадково за останні роки велика увага і значення приділяються пошукам нових шляхів і форм залучення студентів до художньо-творчої пісенної діяльності, що розглядається як засіб формування гуманістичного світогляду.

Значення художньо-творчої самодіяльності полягає в тому, що вона є керованою соціально-педагогічною системою, яка має регламентовану організаційно-творчу структуру, що функціонує в умовах вільного часу і служить просвіті особистості [2, с. 45].

Це форма культурно-творчої організації студентів, залучення до самодіяльності, засіб морально-естетичної соціалізації людини, формування її світоглядних позицій. «Художня самодіяльність – пише Ф. І. Прокоф'єв, – організована художня творчість населення, що розвивається в системі гуртків, студій тощо».

Художня самодіяльність виконує функції відпочинку, розваг, створює широкі можливості для виявлення творчих здібностей, інтересів, потреб, оцінок, а також є ефективним засобом самоосвіти, самовиховання, формування світоглядних позицій майбутніх вчителів.

Естетично-виховні функції художньої самодіяльності полягають в тому, що вона:

- сприяє виявленню і розвитку творчих здібностей;
- збагачує світ почуттів і духовного життя людини в цілому;
- розвиває художній смак і естетичні та світоглядні художні потреби особистості в спілкуванні з прекрасним;
- формує світоглядні позиції особистості.

Висновки. Отже, художня само-діяльність сприяє творчому самовиявленню студента поза сферою його навчальної діяльності, сприяє підвищенню суспільної і культурної активності її учасників.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Іваницький А. І. Українська музична фольклористика (методологія і методика) / А. І. Іваницький. – К. : Заповіт, 1997. – С.21-22.
2. Игумнов К. Размышления о музыке // Мастер советской пианистической школы. – М., 1954. – 279 с.
3. Рудницька О. П. Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти. – К., 1998.

4. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. / О. П. Рудницька. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – С. 233–234.

5. Пономарев Я. Психологія творчества і педагогіка. – М.: Педагогіка, 1976. – 234 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Клепар Марія Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мистецьких дисциплін ДВЗН Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Коло наукових інтересів: професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва.

УДК: 392.82+153.35+370.57

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ПОЗНАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сніжана КЛЮЄВА (Одеса)

Постановка проблеми. Нова гуманістична парадигма освіти зумовлює зміну ціннісних підходів до формування особистості майбутнього фахівця. Сучасний соціально-економічний, політичний і духовний розвиток суспільства потребує становлення не лише високоосвіченого, компетентного у своїй справі фахівця, але, передусім, виховання соціально активної, духовно-естетичної особистості, здатної до моральної рефлексії, самоактуалізації й самореалізації. На перший план виходить загальнокультурний розвиток особистості, який забезпечує високий ступінь творчої активності, професійної компетентності, мобільності й адаптивності до виробничих і соціальних вимог, що швидко змінюються. За цих умов серед завдань, що передбачує нова Концепція національного виховання є забезпечення високого рівня професійності та вихованості молодого людини, сприяння розвитку індивідуальних здібностей, таланту та самореалізації [4].

Посилення уваги до формування естетичної культури студентської молоді у системі позанавчальної роботи ВНЗ має забезпечити формування інтересу до обраної професії, розвиток естетично-ціннісних орієнтацій, творчої особистості, домінантними складовими якої є професіоналізм, висока моральність, духовна культура. Тому необхідним є моделювання таких форм позанавчальної роботи, за яких студент матиме можливість творчо реалізовувати свої професійні знання, прагнути до професійного зростання, розвивати гуманістичне світобачення, збагачувати естетичний смак, розширювати емоційні контакти і досвід творчо-естетичної діяльності.

Спілкування з мистецтвом виявляється підґрунтям цілісного процесу виховання та формування культурної особистості. Естетичне виховання, тобто виховання здібності

сприймати красу, чуттєво усвідомлювати світ спроможне повернути людину до людяності та духовності. Виховання, що відбувається художньою мовою мистецтва, дозволяє формувати естетичну свідомість, витончений естетичний смак, естетичну чуттєвість та інше [3].

Аналіз досліджень і публікацій. Методологічну й теоретичну основу дослідження зазначеної проблеми складають педагогічні ідеї, теоретичні положення про естетичну культуру науковців-педагогів України, Росії та Європи (О. Апраксина, Н. Гродзенська, Д. Д'юї, Е. Д'юї, О. Дем'янчук, І. Зязюн, Д. Кабалецький, Г. Коломієць, Л. Коваль, О. Ростовський, О. Рудницька, Р. Тельчарова, Л. Хлебнікова, В. Шацька); праці мистецтвознавців і музикознавців (Б. Асаф'єв, М. Афанасьєв, О. Діденко, В. Дряпіка, Л. Зайцева, Л. Кадцин, Л. Переверзєв, Г. Шестаков та ін.). Аналіз наукових джерел засвідчує, що в теорії та практиці вищої освіти накопичено значний досвід, який може стати основою модернізації системи професійної підготовки майбутніх фахівців: визначено домінантні імперативи нової стратегії професійної підготовки фахівців з позицій гуманістичної філософії освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн та ін.), досліджуються концептуальні засади компетентнісного підходу в сучасній освіті (Н. Бібік, О. Савченко та ін.), визначено сутність інноваційних педагогічних та інформаційно-комунікативних технологій підготовки майбутніх фахівців (В. Безпалько, В. Биков, І. Богданова, О. Пехота та ін.).

Мета статті – визначити основні теоретичні засади формування естетичної культури студентської молоді в позанавчальній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Одним з базових компонентів професіоналізму